

Lokalt miljøarbejde

– en nødvendig del af den bæredygtige omstilling!

Marts 2012

Netværket for Lokale Agenda 21 Centre Lokalt miljøarbejde

– en nødvendig del af den bæredygtige omstilling!

Indledning	3
Forord af Martin Lidegaard, Klima- og energiminister	5
Byggeri	6
Vedvarende energi	8
Transport	10
Energi og klima	12
Integration	16
Vand	18
Affald / ressourcer	20
Foreningsliv og netværk	22
Erhverv	24
Fødevarer og madspild	26
Natur	28
Netværket	30

Udgivet af:
Netværket for Lokale Agenda 21 Centre, www.la21centre.dk
Ide, tekst og foto:
Netværket for Lokale Agenda 21 Centre
Grafisk tilrettelæggelse: Kirsten Sander, Det Grønne Hus
Marts 2012 Kopiering ses gerne, men med kildeangivelse

Tryk: PrininfoDenmark

Indledning

I Danmark har vi en række lokale miljøcentre – også kaldet Agenda Centre.

I Centrene laver vi lokalt miljøarbejde. Vi er udsprunget af hver vores lokale virkelighed, og er derfor i sagens natur også meget forskellige. Nogen af os arbejder meget med erhvervs-livet, nogen med kommuner, nogen med pædagogik og andre med integration, men ens for os alle er, at vi har fokus på borgerne – på borgernes adfærd, kompetencer og handle-muligheder!

Vi tager udgangspunkt i lokale behov og muligheder og har som mål, at vores byer, vores liv og vores udvikling skal gøres bæredygtig. For bæredygtighed er en nødvendighed. Bæredygtighed er løsninger og nye muligheder. Mens ubæredygtighed er problemer og begrænsninger!

I dette hæfte har vi samlet en række eksempler på, hvad vi lokale Agenda Centre laver, hvordan vi arbejder og hvilke resultater, vi opnår.

Vi håber, du vil lade dig inspirere. Ikke for vores skyld, men for din egen!

Med venlig hilsen

Netværket for Lokale Agenda 21 Centre i Danmark
www.la21centre.dk

Forord

Vi har kun én jordklode!

Og den jordklode, skal også være hjemsted for alle kommende generationer. De materialer, kloden består af, skal derfor bruges igen og igen - vi har ikke andre!

Derfor skal materialerne, hvad enten det er organiske eller uorganiske, bruges og genbruges, ikke nedbrydes og kasseres. Bruger vi kun materialerne en gang, slipper de ikke bare op, men de bliver også til affald og forurening!

Samtidig skal vi hente vores energi fra solen – enten direkte eller i form af vind, vand eller biomasse. For et samfund, der beror på forgængelige energiresourcer som olie, kul og gas, eksisterer på lånt tid – og det skaber problemer for sig selv undervejs. Dels slipper brændslerne op, dels forurener de og dels skaber de klimaforandringer.

Samlet set står vi således foran en helt nødvendig transformation af samfundet. En transformation til bæredygtighed, og det bliver en lang proces. For den omstilling kan ikke besluttes en gang for alle. Bæredygtighed kræver mange beslutninger, handlinger og tid til, at vi alle kan indstille os på det nye, se mulighederne i det nye og finde ud af, at "bæredygtighed også er rigtig for mig".

Vi lever i en tid, hvor der mere end nogen sinde før er brug for handling nedefra. Kriserne synes at tårne sig op omkring os, og selvom FN's topmøder heldigvis gør det samme, så kan de ikke alene sikre en bæredygtig udvikling af vores samfund. Der skal mere til, og det mere skal efter min bedste overbevisning komme fra lokale initiativer og engagement. Mange bække små gør som bekendt en stor å, og det gælder uanset om vi har lagt COP17 bag os eller fået Rio+20 i sigte. Derfor er det også befriende at se, at det lokale miljøarbejde i Danmark i dag er dybt professionelt uden at have mistet sin folkelige nerve.

Det moderne lokale arbejde, der udføres af de lokale Agenda Centre, er ikke gammeldags græsrodsarbejde i små borgergrupper. Det er samarbejde med kommuner og forsynings-selskaber, med skoler og universiteter, med den lille erhvervsdrivende og den store internationale virksomhed. Det er et samarbejde, der på fornemteste vis er med til at adressere løsningerne på samfundets store udfordringer inden for energi og klima, nybyggeri og renovering, sundhed og integration, grønne områder og transport, ressource-effektivisering og økonomisering. Det er et samarbejde, der forankrer udfordringerne blandt borgerne i bredeste forstand.

Jeg kan derfor varmt anbefale alle at læse med i hæftet her. Eksemplerne viser hver i sær, hvad nutidens lokale miljøarbejde handler om, og tilsammen bliver de til et billede på, hvordan de lokale Agenda Centre er godt i gang med at finde veje til den helt nødvendige omstilling af samfundet til bæredygtighed. I mine øjne er det et smukt billede og intet mindre end godt gået!

Martin Lidegaard
Klima-, energi- og bygningsminister

**Fremtidens Parcelhuse.
Svanemærkede lavenergihuse.
Herfølge, 2007**

40 % af energiforbruget går til opvarmning af boligerne. Det skal reduceres dramatisk. Bygherrer, huskøbere og kommuner skal motiveres til at træffe de rigtige valg og stille krav til nybyggeriet. Samtidig skal der udvikles nye energieffektive renoveringsløsninger for det eksisterende byggeri.

Fremtidens Parcelhuse

Det Grønne Hus i Køge påbegyndte i 2006 projektet Fremtidens Parcelhuse i samarbejde med Køge Kommune. Projektets mål var at vise, at man allerede med eksisterende teknologi kan bygge sunde Svanemærkede lavenergihuse til almindelige menneskers pengepung. Samtidig var det et krav, at jord ikke måtte køres væk fra området, og at al regnvand skulle bruges på egen grund eller ledes til det lokale vandløb.

I 2007 blev de første 20 huse indviende i Herfølge, og i dag er 86 huse færdigbyggede i samarbejde med 50 tegnestuer og 20 byggefirmaer.

Projektet var det første af sin art i Danmark. Det viste, at kommuner godt kan stille ambitiøse krav til byggeriet. Samtidig har projektet vist byggebranchen, at skrappe energikrav kan realiseres og hvordan det kan gøres. Branchen er derfor i dag meget mere åbne overfor ambitiøse energi- og miljømål.

Samarbejdspartnere:

Køge Kommune, byggefirmaerne, SBI, Realdania, Nykredit og Miljømærkning Danmark.

Beskæftigelse og energi i nye alliancer

Grønt Forum i Vejle gennemfører sammen med Københavns Universitet og tre landsbyer projektet "Beskæftigelse og energi i nye alliancer". Projektet skaber interesse for energirenovering i landsbyerne gennem et samarbejde mellem de lokale håndværkere og lokale energiinteresserede borgere.

Formålet er, at landsbyerne på en gang nedsætter ressourceforbruget, udleder mindre CO2 og skaber lokale arbejdspladser.

Foreløbig er det lykkedes at engagere håndværkere og borgere omkring fælles energigrupper og alle landsbyerne har afholdt deres eget lokale energimarked, hvor de lokale håndværkere er blevet meget mere synlige i lokalsamfundet.

Renovering til CO2-neutral standard

Danmarks første gennemrenoverede CO2-neutrale almene bolig står i Albertslund. Her har Agenda Centeret arbejdet sammen med bl.a. Velux, Danfoss, Rockwool og Teknologisk Institut.

Huset er efterisoleret udvendigt med præfabrikerede elementer, ventilationsvarmen genindvindes og en varmepumpe trækker varmen ud af spildevandskloakken. På taget producerer solfangere og solceller energien.

Projektet udfordrer den gængse måde at tænke på, idet huset er afkoblet fjernvarmen og kun forbundet med ét energisystem – el-nettet. For hvem ved, i fremtiden skal vi måske kun have ét energisystem ind i vores huse?!

**Danmarks første 0-energi
renoverings-projekt i den almene
bebyggelse Hyldespjældet.
Albertslund, 2009**

Vedvarende energi

Fossile brændsler kan ikke være del af en bæredygtighedsstrategi. Fossile brændsler slipper op, de forurener og de ændrer klimaet.

Skal samfundet udvikles og være bæredygtigt, skal det bero på vedvarende energi – så enkelt er det. Vedvarende energi eller kaos!

Solceller i Valby

Valby har en seriøs plan om, at 10-15 % af elforbruget skal dækkes af energi fra solceller i 2025. Det svarer til, at halvdelen af energien kommer fra solceller de dage, hvor solen skinner fra en skyfri himmel. For at nå det ambitiøse mål, skal der opsættes 300.000 m2 solceller i Valby – svarende til 30-40 fodboldbaner af Parkens størrelse. Der er allerede skudt solcelleanlæg op på sportshaller, kulturhuse, skoler og villaer, blandt andet med støtte fra EU-projektet Green Solar Cities, som Valby Lokaludvalg er partner i.

Vindmøller i Køge bugt – til lands og til vands!

Agenda Centrene i Taastrup, Køge og Albertslund har samlet alle kommunerne i hele Køge bugt området fra Hvidovre til Stevn om at opsætte vindmøller til havs og til lands.

Interessen for vindmøller i de enkelte kommuner er stor, men det er uoverskueligt for kommunerne at se, hvordan de selv skal kunne løfte opgaven. Derfor står de meget famlende overfor, hvordan de skal gribe det an.

Nu har de tre lokale Agenda Centre så i fællesskab påtaget sig rollen som facilitator. De har samlet kommunerne og det lokale erhvervsliv, og fået opstartet et samarbejdet for i fællesskab at finde de bedste mølleplaceringer og løsninger – med borgeraccept som et væsentligt kriterium!

Opsætning af solceller på ældre tag.

VE-tænk tank

Energi- og Miljøcenteret i Høje Taastrup har oprettet en VE-tænk tank. Tænk tanken har særlig fokus på solceller, fordi det er her, den enkelte borger kan gøre en forskel.

Arbejdet foregår i tre spor:

1. Eksperimenterende og selvbygger solceller.
2. Professionelle solcelleleverandører og myndigheder.
3. Solceller til fritidshuse, både og tilbygninger.

Mere end 100 lokale har været engageret i Tænk tanken og de sætter solceller op i virkeligheden!

Solcelletasker til hjemløse

Mobiltelefonen er uhyre vigtig for hjemløse. Den er ofte den hjemløses eneste kontakt til et i forvejen spinkelt netværk. Men hvordan lader man sin mobil op, når man er hjemløs og ikke har adgang til elektricitet? Godt spørgsmål!

Miljøpunkt Bispebjerg, Brønshøj-Husum løste det i et samarbejde med "Hus forbi" og designfirmaet Faktor 3. Nye "Hus forbi" tasker blev designet med solceller til opladning af mobiltelefoner.

Lokale Agenda Centre - god ide og god forretning!

Kært barn har mange navne lige fra Miljøpunkt og Miljø- og Energicenter, over Grønt IDcenter og Grønt Forum, til Grønt Hus og bare Agenda Center.

Rundt om i landet er der ni egentlige Agenda Centre. Dertil kommer en række centerlignende organisationer. Det er mange, men der er plads til mange flere.

For hver kommune bør have et lokalt Agenda Center.

Ingen kan klare omstillingen til bæredygtighed alene. Alle skal deltage. Både Staten, Kommunen, erhvervslivet, landbruget, boligorganisationerne, vidensinstitutionerne, foreningerne og borgerne. Alle skal deltage med det de kan og på hver deres måde.

Omstillingen er ikke alene en myndighedsopgave. Der er brug for mange kasketter, hvis omstillingen skal lykkes – og det skal den!

Det Agenda Centrene kan er:

- At forbinde de store globale udfordringer med lokal handling - og omvendt.
- At være den kraft der får borgerne og de lokale aktører til at handle og tro på betydningen af egen handling.
- At samarbejde med høj som lav – med borgere, kommuner og statslige styrelser med erhvervsliv, forsyningsselskaber og EU.
- At få sammenhæng i indsatsen – ikke bare isolere el, vand, affald, varme, transport og natur i hver sin kasse, men arbejde på tværs og få helheden ind i omstilling.

Dertil kommer at et lokalt Agenda Center er en god forretning – både økonomisk og miljømæssigt men også socialt og i et udviklingsperspektiv.

Et Agenda Center tilfører lokalsamfundet en meget større værdi, end det koster at drive det, både i form af deciderede besparelser på vand, varme, el og affald, men også i form af innovation og social sammenhængskraft.

Solceller i Valby

Hvor skal møllerne stå? Agendacentre tager initiativ til aktiv proces.

Transport

Transport vil snart bidrage mere til CO2 udslippet end opvarmning, og halvdelen skyldes personbilen. Som vi transporterer os i dag, har det meget store negative konsekvenser.

Det handler om energi, om klima, om trængsel, om byrum, om sundhed og naturligvis om økonomi. Transport er i udgangspunktet et gode. Men i takt med, at vi transporterer mere og mere og transporterer længere og længere, bliver de negative konsekvenser voldsommere og voldsommere.

Delebiler - en vigtig del af løsningen

De fleste lokale Agenda Centre arbejder med delebiler. For hver delebil der sættes på gaden, afskaffes fem private biler. Delebiler frigiver parkeringsarealer til andre formål.

Alene i København er behovet for P-pladser nedsat med 800 svarende til 6.000 m². En P-plads i kælder eller P-hus koster 500.000 kr.!

Delebiler udnyttes langt mere effektivt end privatejede biler, der ofte holder stille i 21 - 23 timer i døgnet.

At køre delebil nedsætter CO2-forurening med næsten 60%, dels fordi man kun bruger bilen, når det er nødvendigt, og dels fordi debilerne er brændstoføkonomiske biler.

Delebilisme betyder også mindre støjforurening, mindre trafiktæthed på vejene og flere passagerer til den kollektive trafik. Folkesundheden bliver også bedre, fordi delebilister cykler og går mere end bilejere.

Agenda Centrenes rolle er at støtte de lokale foreninger og bistå ved opstart af nye.

Interessen for delebiler er stærkt stigende.

KørSmart på Amager

Med initiativet *KørSmart*, giver Miljøpunkt Amager virksomheder vejledning om, hvordan de kan spare penge på transport og få sundere medarbejdere.

Transport overses ofte som et område, der kan optimeres, fordi det ikke er en del af virksomhedens kerneydelse. Miljøpunkt Amager hjælper med at skabe overblik over mulighederne.

De har udviklet en virksomhedspakke med en transportvaneundersøgelse, der giver målrettet vejledning om transportløsninger. Virksomhederne sættes herefter i kontakt med en række transporttekniske samarbejdspartnere, der kommer med helt konkrete løsninger på, hvordan medarbejdernes transport kan optimeres og gøres mere miljøvenlig.

Transportløsningerne spænder fra fælles samkørselordninger mellem flere virksomheder, etablering af lade-standere for delebiler til badrum for virksomhedens cyklister.

Cykel til bager

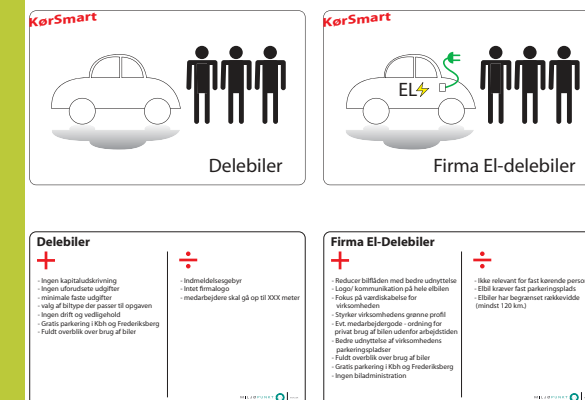
En gang om året belønner Høje Taastrup Miljø- og EnergiCenter cyklisterne ved den lokale bager i Hedehusene med rabatkuponer.

Det prikker til bilisternes magelighed, og de kan godt se, at det er fjollet at starte bilen op for småture under 3 kilometer.

Lån en ladcykel

I Københavns Indre By udlåner Miljøpunkt Indre By-Christianshavn 14 ladcykler fra 8 forskellige steder i bydelen.

Ordningen er så populær, at den udvides hele tiden – og snart kan man booke en ladcykel online. Brugere er en lang række af cafejere, virksomheder, organisationer, beboere, studerende og medarbejdere. Tilbuddet er en vigtig del af at gøre det ikke bare muligt, men attraktivt at bo i byen uden egen bil. Målet er, at brugerne maks. skal have 5 min. gang til nærmeste udlånssted.

Energi og klima

Klimaet er under forandring. Alle ved det, men verdens regeringer kan ikke blive enige om, at gøre noget ved det - ikke nok i hvert fald.

Derfor må vi lokalt tage handsken op. Det har Agenda Centrene gjort. Vi er i fuld gang, for vi kan ikke bare se til, at klimaet kommer ud af balance. At vejret bliver vildere, med oversvømmelser og storme, med tørke og ørkendannelse. Det fører til tab af landbrugsjord, sult, folkevandringer, konflikter og krige.

Klima handler ikke bare om klima – det handler om mennesker!

Klima 2100.nu på Østerbro i København

Miljøpunkt Østerbro har taget initiativ til at bydelen med 88.000 beboere og et stort antal virksomheder på et år nedsætter sit CO2 udslip med 10%.

250 boligforeninger og 50 butikker på Østerbro har fået en energigennemgang. En lang række borgernetværk med 1500 deltagere er opstået – bl.a. Green Kids, der er blevet børnenes stemme i klimadebatten, Urban Greening netværket, der bygger midlertidige haver på Østerbro og Cradle to Cradle netværket, der vil lave et nyt miljøcenter i bydelen.

Derudover har Østerbro fået el-delebiler, installeret fjernaflæsning af vand og varme, der er afholdt grønne temadage, uddelt innovationspriser og erhvervslivet deltager i innovationsforløb for at udvikle Østerbro som test-lab og tænke fremtiden mere bæredygtigt. Ikke mindre end 500 nye grønne ideer er udviklet gennem 2100.nu

2100.nu var planlagt til at vare fra maj 2010 til maj 2011, men i stedet for at lukke ned følges succesen op af et endnu større projekt, der omfatter hele København.

Green Kids er børnenes stemme i klimadebatten.

Bundmøde

Da "Topmødet" sluttede i Bella Centeret i december 2009, sluttede samtidig en sand invasion af aktivister, pressefolk og gæster fra hele verden hos Miljøpunkt Indre by-Christianshavn. Miljøpunktet var nemlig medarrangør af "Bundmødet" for græsrodder.

Det blev 14 dage med aktiviteter og debatter, som mødte klimabundmødets gæster i øjenhøjde. 14 dage med nye samarbejdsflader og kreative gnister til udviklingen af nye projekter.

Jagten på det røde hjem

Det "rødeste" hjem er det hus, der har det største varmetab. Miljøpunkt Brønshøj-Husum udskrev en konkurrence for at finde huset – og præmien var en energioptimering af huset. Et fagpanel besigtigede de tilmeldte huse og fandt en vinder. Med vejledning fra dommerpanelet besluttede husejeren at efterisolere med papiruld, og resultaterne blev formidlet til inspiration i de lokale medier. Det skabte en del opmærksomhed at man fremhævede det dårlige hus, i stedet for som vanligt at sætte det gode eksempel op på en piedestal.

"Klimaudfordringen" i Albertslund

I gennem 3 år konkurrerede 17 boligområder med 4.500 husstande i Albertslund om, hvem der kunne nedsætte deres CO2-udledning mest.

Der blev stemt dørklokker, lavet energigennemgange, udnævnt energifamilier, uddelt sparepærer og –skinner, arrangeret tegnekoncurrencer, skiftet julebelysning, tjekket opgangsbelysning, arrangeret energisparedage, termograferet, oplyst i beboerblade og meget meget mere. Boligafdelingerne nedsatte deres CO2-udledning med op til 20 % om året!

Agenda Center Albertslund var tovholder på Klimaudfordringen.

Det røde hjem efterisoleres i Brønshøj-Husum

Vinderne af Klimaudfordringen i Albertslund fik en solkoger

Samarbejde og netværksdannelse

Samarbejde er en grundpille i Agenda Centrenes arbejde.

Uden samarbejde skabes ikke den forankring, der sikrer de vedblivende resultater, og uden samarbejde kommer løsningerne ikke til at bidrage til det medborgerskab, som skal sikre vores fælles bæredygtige fremtid.

For at opnå det gode samarbejde, er det vigtigt, at Agenda Centrene har et bredt lokalt netværk. Det er gennem det netværk, at vi kan skabe samarbejder og opnå den anerkendelse, som sikrer de næste samarbejder.

Netværksdannelse og udvidelse af eksisterende netværk er derfor en vigtig del af Agenda centrenes arbejde, og det er en god grund for andre til at samarbejde med centrene – man får hurtig adgang til gode samarbejdspartnere.

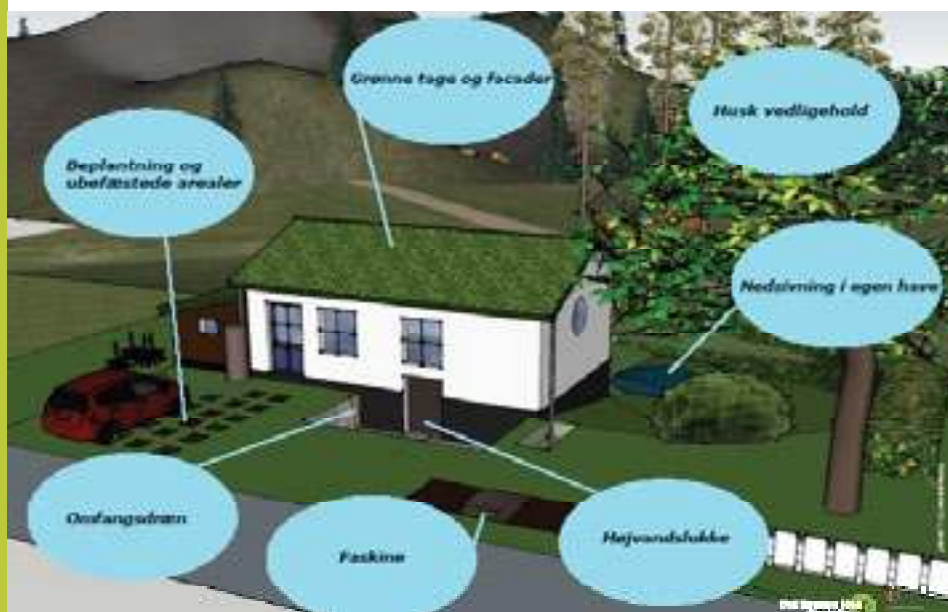

Undgå oversvømmelser

Energiforsyningen i Køge får masser af henvendelser, hver gang det har været ekstreme regnskyl.

Efterhånden sker det hvert år i sommer-månederne. Derfor har man sammen med Det Grønne Hus gennemført en kampagne med brug af Youtube, den lokale presse, foldere, udstillinger og en hjemmeside, hvor man fortæller borgeren, hvad man selv kan gøre for at undgå vand i kælderen og hvad Energiforsyningen gør.

Pas på din kælder - de store regnmængder kan være ødelæggende. Folder udarbejdet af Det Grønne Hus.

Klimapiloter i Gladsaxe

Grønt IDÉcenter i Gladsaxe har hvert år i tre år uddannet 150 elever fra 8. klasser til Klimapiloter. Skoleeleverne lærer om CO2-udledningens konsekvenser for klimaet, om deres el-apparaters energiforbrug, og om hvad de selv kan gøre for at minimere udslippet. Herefter bliver eleverne sendt ud til mere end 1500 udvalgte boligejere med energibesparende råd og ideer til hverdagen.

Inden eleverne tager ud til borgerne, bliver de bedt om at huske på, at det er deres fremtid, det handler om, og at de skal være ambassadører for klimaet.

Det nye medborgerskab i fremtidens bæredygtige velfærdssamfund

Velfærdssamfundet er under pres. Det kan og skal ikke længere opretholdes, som vi kender det. Det er for dyrt og det skal omstilles til bæredygtighed.

Det er en stor udfordring hvor traditionelle styringsredskaber og metoder ikke længere slår til. Fremskridt skal ikke måles i økonomisk vækst alene, ressourcerne skal bruges mere effektivt og borgerne skal have en ny rolle. De skal være en del af løsningen. De skal påtage sig et større samfundsansvar – både socialt, miljømæssigt, økonomisk og demokratisk.

Når vi i fremtiden skal realisere os selv og skabe vores hverdagsliv, skal det ske på et bæredygtigt grundlag.

Ikke på bekostning af naturgrundlaget. Ikke på bekostning af andre mennesker – hverken nulevende eller kommende.

I de Lokale Agenda Center arbejder vi på at involvere borgerne,
- at få dem til at feje for egne dør,
- at påtage sig et samfundsmæssigt ansvar,
- at forholde sig til de globale udfordringer og omsætte det i lokale løsninger.

Det vi gør, er at finde veje til det nye medborgerskab.

Integration

Young leaders of change i Vejle

Daværende Energi- og klimaminister Connie Hedegaard overrækker diplomer til indvandrerkvinder i Albertslund

Indvandrerkvinder på besøg på genbrugsstation i Høje-Taastrup

Integration og miljø er måske ikke de to ting man først kommer i tanke om at hægte sammen. Ikke desto mindre er de uløseligt forbundet, hvis man ønsker at styrke samfundets sammenhængskraft. Nydanskerne skal forstå og have handlekompetence i forhold til den bæredygtige omstilling, og de skal realisere deres eget potentiale for ressourcebesparelser.

Young leaders of change

I Vejle inddrager Grønt Forum nydanskere og danske unge i frivilligt arbejde i to udsatte boligområder. Projekt "Young leaders of change" udvikler metoder, der skal opkvalificere den frivillige indsats i boligområderne, skaber "Young leaders of change" for andre unge, og inspirerer til andre og nye måder at gribe uddannelsen og karrieremulighederne an på.

Energibesparelser for indvandrere

I Albertslund har Agenda Centeret gennem 4 år arbejdet på projektet energibesparelser for indvandrere. Indsatsen har omfattet flere hundrede hjemmebesøg med energigennemgang, køkkenkurser om energiforbrug i køkkenet, Energiambassadører, energiklubber, "Byt en pære" og undervisning på sprogskoler, i indvandrerforeninger og på beskæftigelsesprojekter. Projektet vurderes til årligt at realisere en energibesparelse på 250.000 kWh.

Indvandrerkvinder som affaldsambassadører

Miljø- og EnergiCentret i Høje-Taastrup uddanner i samarbejde med Sprogcentret og Boligselskabet Taastrupgård 20 indvandrerkvinder i at håndtere affald. Kvinderne skal efterfølgende formidle deres opnåede viden videre til netværk og naboer.

Uddannelse af Miljøambassadører

I januar 2011 fik 22 kvinder fra Amager med tyrkisk, pakistansk, arabisk og somalisk baggrund overrakt diplomer på, at de nu kan kalde sig for Miljøambassadører. Diplomerne blev overrakt af Klima- og energiminister Lykke Friis.

Det var det 7. kursus for indvandrerkvinder Miljøpunktet Amager gennemførte. Formålet med Miljøambassadørkurserne er, at skabe grundlag for ressourcebesparelser i bydelen samt styrke ansvarsfølelsen og ejerskabet i de lokale boligområder. Kurset omfatter faglige oplæg om miljø, diskussioner og udflugter til rensningsanlæg og affaldsforbrænding.

I alt 11 undervisningsgange over emnerne:

- * Vandets kredsløb, vandforbrug og vandbesparelse
- * Elforbrug og elbesparelse i hjemmet
- * Varme og indeklima
- * Affald, sortering og genbrug
- * Kemikalier i rengøringsprodukter og hudpleje

Kvinderne videreformidler efterfølgende deres miljøviden i deres boligforeninger og personlige netværk. De er klar med gode råd til andre om, hvad man selv kan gøre for at leve mere miljørigtigt i hverdagen.

Miljøpunkt Amager har siden efteråret 2005 uddannet 160 kvindelige miljøambassadører fordelt på 18 nationaliteter. Supplerende aktiviteter omfatter hjemmebesøg, oplysningsarrangementer i samarbejde med miljøambassadørerne og udflugter for familier. Dette sker bl.a. i regi af en miljøambassadørforening, som kvinderne har dannet for at udveksle erfaringer samt sprede miljøbudskaberne.

Miljøagenter

Agenda Centrene er lokomotiver i det lokale agenda21 arbejde. Men mange års erfaringer helt tilbage fra de grønne guider, har også vist, at de professionelle ikke må gå ind og overtage det lokale frivillige arbejde.

Sker det, kommer Agenda Centrene til at stå i vejen for de frivillige, som så vælger at bruge deres sparsomme tid andet steds.

Samtidig er succesene ofte lettere at få i hus, når arbejdet udføres sammen med andre. Agenda Centrene arbejder derfor som professionelle lokale miljøagenter, der stimulerer, faciliterer, inspirerer og tilfører viden med udgangspunkt i eksisterende strukturer eller som støtte til opstart af nye.

Miljøambassadører besøger rensningsanlæg

Vand

Vand er et livsvilkår. Vand er ikke en uendelig ressource. Rent vand kan ikke bare tages for givet. Så vandet skal vi værne om, vi skal ikke forurene det, vi skal ikke bruge mere end højest nødvendigt og efter brug skal vi levere det tilbage til naturen i en tilstand, der ikke skader dyr og planter.

100 liter pr. person i døgnet

I Albertslund brugte borgerne i 2009 i gennemsnit 106 liter vand i døgnet. Det er for meget, og kommunen har vedtaget en målsætning om, at forbruget højest skal være 100 liter i døgnet i 2012.

Den målsætning tog Agenda Centeret til sig, fordi 100 liter vil være godt på vej mod et bæredygtigt vandforbrug. Derfor ringer Centeret årligt på 3.000 dørklokker for at uddele spareperlators og målrettet informationsmateriale, de samarbejder med boligområder, hjemmehjælpen, ungdomsskolen, kollegier og børnehaver om vandspareaktiviteter – både tekniske og adfærdsmæssige.

De holder oplæg i den Tyrkiske Kulturforening, underviser elever i Folkeskolen, laver "Løber dit WC – så stop det!" kampagne og formidler de lokale erfaringer boligområderne imellem. Endvidere arbejder de med LAR / Lokal Afledning af Regnvand, så regnvandet ikke overbelast kloakkerne.

For Agenda Centeret handler det både om at nå frem til et bæredygtigt vandforbrug, hvor naturen uden problemer kan blive ved med at levere den mængde vand, borgerne skal bruge, men det handler også om økonomi. Hvis de 28.000 albertslundere når målet på 100 liter, sparer de tilsammen over 60.000 m³ vand og dermed 3 millioner kroner om året.

Ny og gammel perlator. 3.000 spareperlators blev delt ud i Albertslund i 2011 - og 3.000 igen i 2012.

Toilettet er ikke en skraldespand!

En 6. klasse fra Køge Private Realskole dekorerede 18 toiletter fra genbrugsstationen, som blev stillet op rundt omkring i Køge kommune. På toiletterne var der en webadresse – www.tis-i-koege.dk - hvor man kunne læse om kampagnens budskab.

Kampagnen tiltrak sig hurtigt meget positiv opmærksomhed. Kampagnen var et samarbejde mellem Det Grønne Hus og Energiforsyningen i Køge, og skulle sætte fokus på, hvad vi ikke skal smide i toilettet.

Vand på Jordens Dag

På Jordens Dag d.22 april i 2011 satte Foreningen Agent 21 sammen med Valby Miljøambassadører fokus på grundvandet, for hvert år lukkes der 100 grundvandsboringer i Danmark pga. forurening.

Der blev lavet en vandreudstilling, plakater og postkort om, hvorfor vi skal beskytte grundvandet, bl.a. ved at undgå brug af sprøjtemidler. Plakater og flyers blev hængt op på caféer, supermarkeder, Kulturhuse og biblioteker.

Selve Jordens Dag blev fejret med musik, miljøinformation og en sjov konkurrence. Københavns Energi kom med fire medarbejdere fra deres vandsparekampagne "Max 100" og lavede vandstafet med de 50 fremmødte børn.

Og der blev uddelt masser af vandsparegaver, f.eks. æggeure (det var jo påske). Æggeurene skulle opfordre til at bruge max. fem minutter i brusebadet.

Kampagnen "tis-i-Køge" skulle få os til at tænke over, hvad vi kaster i toilettet.

Fokus på grundvand i Valby på Jordens Dag

Affald / ressourcer

I et bæredygtigt samfund findes affald ikke. Alt er en ressource, som bruges igen og igen. Et bæredygtigt samfund er et kredsløbssamfund. Det mål er vi stadig langt fra i Danmark. Derfor skal vi videreudvikle affaldssystemet, arbejde videre med sortering og genbrug og så skal virksomhederne udvikle produkter, der er lette at genbruge i en form så ressourcen ikke forringes.

Det biologiske og teknologiske
Cradle to Cradle kredsløb

Cradle to Cradle på Østerbro, i København, i Danmark....

Vores økonomi halter, vores ressourcer slipper op, og vi døjer med forurening. Industrialiseringen er forbi, og vi er nødt til at ændre måden, vi tænker og laver ting på. Konceptet Cradle to Cradle handler om, at vi skaber produkter, som kan genbruges 100 % eller indgå i den naturlige livscyklus.

Det er ikke hokus pokus - det er virkelighed, og vi skal i gang med at Cradle nu. Derfor er MiljøPunkt Østerbro i samarbejde med Cradlepeople gået i gang med det store arbejde at samle og udvikle Cradle to Cradle i Danmark og udviklingen af en plan, der skal gøre København til en Cradle to Cradle by.

Reparation af elektronik i
Høje Taastrup

Reparationsværkstedet i Høje Taastrup

I Høje Taastrup har Miljø- og EnergiCenteret et reparationsværksted, hvor elektronisk udstyr som TV, radio og computere repareres i stedet for, at borgerne skal kassere dem. Ved at forlænge et produkts levetid spares ressourcer. Medarbejderne på værkstedet er frivillige, arbejdsløse og pensionister. Værkstedet har således også en vigtig social dimension.

Smart Miljøstationen på Nørrebro

Miljøpunkt Nørrebro er ved at udvikle en ny type miljøstation, der med innovativt design og teknologi skal motivere brugerne til at kildesortere meget mere og give et økonomisk incitament til at sortere.

Smart Miljøstationen vil være flot at se på, så den er velkommen i gaderne, hvor den vil signalere, at affald er en ressource og ikke længere noget, der skal gemmes væk i gårdene. Samtidig bliver der frigjort plads til rekreative og grønne områder i gårdene.

Smart design af fraktions-
containere på Nørrebro

Haveaffald findes ikke!

De fleste Centre laver kampagner om miljøvenlig drift af haven, for "haveaffaldet" skal blive i haven og ikke køres på genbrugspladsen. Mens andre affaldsfraktioner er stagnerende i mængde, er haveaffald på genbrugspladserne stigende, selvom der ikke er nogen anden fraktion, der er så let og naturlig at genbruge hjemme gennem kompostering og bunddække efter flisning.

Salg af kompostorm er en supplerende aktivitet, som hvert år tiltrækker mange borgere, og som giver mange gode snakke om affald og kredsløb.

Køkkenaffald i toppen –
fin kompost i bunden

Foreningsliv og netværk

Eventmagere

Agenda Centrene arbejder hele tiden med nye former at inspirere og formidle viden og løsninger på.

Situationerne er altid forskellige, så der skal hele tiden ændres på koncepter eller tænkes nyt. Men Agenda Centrene er erfarne eventmagere, med stor viden om at udvikle den event, der passer bedst til modtageren og til den konkrete situation.

Det gode samarbejde mellem Centrene og deres store netværk med andre parter gør, at Centrene hele tiden får ny inspiration.

Events kan være alt fra markedsdage over konkurrencer mellem boligblokke til festivaler, fælles træplantningsaktiviteter og meget mere.

Vigtigst er dog, at alle events udvikles eller tilpasses i dialog med lokale interessenter, som derfor tager ansvar. Resultatet er stort lokalt engagement.

Vi skal gøre, hvad vi kan, der hvor vi er, men ingen kan selvsagt løse de nationale såvel som de globale udfordringer alene – vi er nødt til at finde løsninger i fællesskab.

Vi er nødt til at tale sammen, nødt til at hjælpes ad, nødt til at organisere os. De lokale Agenda Centre danner rammer og skaber mulighederne.

Undervisning og foreninger i Gladsaxe

Grønt IDÉcenter i Gladsaxe tilbyder undervisning, udlåner undervisningsmateriale og igangsætter kampagner som "Vi cykler til skole". Samtidig formidler medarbejderne miljøviden, afholder foredrag og kurser, ligesom de udlåner en række miljøting - eksempelvis infrarøde termometre og sparometre.

De støtter op om borgernes projekter og ideer, og igangsætter aktiviteter, der gør det nemmere for borgerne at engagere sig i miljøspørgsmål.

Grønt IDÉcenter er også rammen om et miljøforeningsliv med lokale grupper som f.eks.: Økohave og dyrehold, Biodiversitetsgruppen, Byttekæden Pilekvisten, Miljø i skolen, Bekæmpelse af invasive plantearter og Lejlighedsvis aktive.

Vanløse holdes Ren

Den 150 m² stor klodemosaik "Globale aftaler eller flere kloder!" i Albertslund

Fra vegetarer til erhvervsforeninger

I Høje Taastrup organiserer Miljø- og Energi Centeret bl.a. Vegetarklubben, Reparér før du kasserer værktøjet, Fair Trade butikken, Positive Nyheder, Farmers Market, Andelsbigården, Masangas venner, VE-tænk tanken og Hedehusene Erhvervsforening.

Hold Vanløse Ren

I Vanløse har miljøpunktet og Vanløse Lokaludvalg arrangeret hold "Hold Vanløse Ren" de sidste tre år, hvor mere end 500 børn og unge deltager i affaldsindsamlingen i bydelen.

Desuden arrangerer de fyraftenstur til forbrændingsanlægget for større børn og voksne, har opsat en skraldeskulptur på Vanløse Torv, og miljøpunktet har deltaget i Hold Danmark Rent affaldskortlægningen.

Kulturøkologi

Under Agenda Center Albertslund hører medlemsforeningen Kulturøkologisk Forening. Foreningen bekæmper bjørneklo uden gift, formidler kulturhistorien, skaber store vægmosaikker og -malerier i det offentlige rum, arrangerer guidede cykelture og samler penge ind til solceller til afrikanske skoler.

Fra virksomhedsundersøgelsen i Indre by, København

Erhverv

Erhvervslivet har en essentiel rolle i omstillingen til bæredygtighed. Uanset anstrengelserne kan borgerens liv aldrig blive bæredygtigt, uden virksomheder der producerer effektive og genbrugelige produkter, uden miljøvenlige varer i butikkerne, uden håndværkere der leverer energirigtige løsninger, uden arbejdsgivere der sætter fokus på medarbejdernes transport osv.

Erhvervslivet skal være medspiller, de skal kunne tjene penge på bæredygtige løsninger. De skal være en del af løsningen og ikke have interesse i at spænde ben for den.

Grønne Diplomer

Små virksomheder, f.eks. en butik, har ikke tid og kræfter til at gennemføre en ISO eller EMAS certificering. Men et Grøn diplom er et "light energi- og miljøledelsessystem", som de kan overkomme.

Grønt diplom indebærer, at virksomheden får en miljø- og energigennemgang, at den årligt vælger tre indsatsområder at arbejde med, og at den hvert år får et opfølgningsbesøg, hvor indsatsen vurderes og der vælges tre nye indsats. Grøn diplomordningen sikrer at virksomheden fortsat har miljøfokus, og hele tiden arbejder med nye indsatsområder.

Et vigtigt element i Grønt diplom er at synliggøre virksomhedernes indsats. "Branding" som grøn er vigtigt for virksomhederne.

Det Grønne hus har i regi af Energitjenesten udviklet landsdækkende Grøn diplomordninger for butikker, frisersaloner, kontorvirksomheder, autoværksteder, kirker og daginstitutioner.

Virksomhedsundersøgelse i Indre By

Miljøpunkt Indre By-Christianshavn har gennemført en undersøgelse af de lokale virksomheders holdninger til og barrierer i en klimaindsats.

Undersøgelsen klarlægger

- 1) hvordan virksomheder i det centrale København står i forhold til en klimaindsats,
- 2) i hvilket omfang de er interesseret i at gøre en indsats i virksomhederne, samt
- 3) på hvilken måde Miljøpunktet bedst kan indgå i et videre samarbejde om en styrket klimaindsats i virksomhederne.

Rapportens resultater skal støtte de lokale virksomheder i at gribe deres klima- og miljøindsats an på en fremadrettet og helhedsorienteret måde.

Climate Street ligger i Vanløse

Det startede på Jernbane Allé, men har bredt sig til hele Vanløse. Næsten 80 virksomheder deltog i projektet ved at spare på energien og give borgerne mulighed for at handle miljø- og klimavenligt lokalt.

Virksomhederne arbejdede efter konceptet KLIMA+ Frontløber, som skal resultere i en reduktion i virksomhedens energiforbrug. Efterfølgende har virksomhederne dannet en lokal grøn erhvervsforening Grønt Erhverv Vanløse – fremtidens platform. De har taget teten for at fortsætte den grønne og bæredygtige udvikling af virksomheder i Vanløse.

I regi af Climate Street satte trespisesteder også fokus på madspild med kampagnen "Ta' dine madrester med hjem" og fokus på miljøvenlig emballage til take away.

Økonomi

Alle Agenda Centre er baseret på et grundtilskud fra en eller flere kommuner.

Men kommunerne betaler ikke hele gildet. Agenda Centrene er også gode til at geare pengene med betalt rådgivning, undervisning og andre indtægtsdækkede aktiviteter.

I 2009 opgjorde Det Grønne Hus i Køge f.eks., at de fordoblede Køge Kommunes tilskud. Centrene skaber altså samarbejder mellem aktører, som hver især kan bidrage til et bedre projekt. Bidraget kan være økonomisk, arbejdstid eller andet. På den måde sikres en bedre udnyttelse af begrænsede midler.

Agenda Centrene kender de mange fonde og tilskudsmuligheder, og styrker herigennem både egne og lokale foreningers projekter, så lokale drømmeprojekter bliver til realiteter.

Men Centrene økonomi er stram. Der mangler helt grundlæggende centrale midler målrettet det borgerrettede miljøarbejde. Det kunne også stimulere til oprettelse af flere lokale centre.

Centrene vigtige økonomiske samarbejdspartnere er forsyningselskaber, lokale virksomheder og butikker samt Styrelser og fonde som Energisparefonden, Elforsk, Friluftsrådet og lokale Agenda 21 puljer.

Fødevarer og madspild

Befolkningstilvæksten, den øgede efterspørgsel på animalske produkter, spild af næringsstoffer og klimaforandringerne ændrer fødevareproduktionen og -situationen.

Fødevarer skal produceres på mindst mulig plads, med mindst mulig energi og de skal være sunde, hverken dyrkes med syntetiske kemikalier eller smides væk. Fødevarer skal tænkes som genopladelige batterier. Når vi har brugt energien i dem, skal næringsstofferne tilbage til jorden for at blive ladet op til nye afgrøder ved hjælp af solens energi.

Udstillingen Hungry Planet i Rundetårn gjorde indtryk

Hungry Planet – mellem køkken og klode

I Rundetaarn udstillede Miljøpunkt Indre By - Christianshavn Peter Menzels enestående billeder af familiers madvaner / ugentlige madforbrug rundt om på kloden. Udstillingen forbandt det, vi dagligt lægger i vores indkøbskurv og foretager os i køkkenet, med det globale klima og bæredygtighed. Udstillingen rejste spørgsmålet, hvordan vi finder veje, som er sunde både for os selv og for kloden?

Til udstillingen var der knyttet en gratis skoletjeneste og en række foredrags- og debatarrangementer med oplæg fra ind- og udland samt debatter med lokale borgere og organisationer. Flere end 50.000 besøgte udstillingen.

I forbindelse med udstillingen har flere borgere efterspurgt mulighed for at lave skolehaver, urban farming og anden form for byforgrønning. Der er skabt nye muligheder og samarbejdsflader for etablering og pasning af grønne elementer i byen.

Farmers Market i Høje Tåstrup

6 gange om året afholder Høje Tåstrup Miljø- og Energi-kontor "Farmers Market" i et samarbejde med Lions Club og Taastrup Bymidte - et marked med fokus på bæredygtigt producerede fødevarer primært leveret af lokale producenter og leverandører. Markedet er meget populært og der er planer om at udvide det.

Farmers market i Høje Taastrup

Restesafari – turen går mod mindre madspild

Hver dansker smider 89 kilo mad ud om året. Det svarer til 10.000 kroner. Kogebogen "Restesafari" giver borgerne nogle konkrete vejledninger til, hvordan man/du/vi kan undgå madspild. Kogebogen har fokus på, hvordan man kan transformere køleskabets rester til nye lækre retter. Bogen giver også konkrete råd omkring opbevaring, holdbarhed, og hvordan ingredienser kan kategoriseres i kasser og kan erstatte hinanden, så man ikke behøver at følge en opskrift til punkt og prikke. "Restesafari" er udgivet af Miljøpunkt Bispebjerg, Brønshøj-Husum

Restemarked i Bispebjerg, Brønshøj-Husum

Doggybag så resterne kan komme med hjem i Albertslund

Få en Doggybag med hjem

I Albertslund indkøbte Agenda Centeret mad-æsker, som de uddelte til byens spisesteder. Æskerne skulle bruges som Doggybags. Over 80 % af spisestederne takkede ja, og tilbød deres gæster at få ikke spist mad med hjem.

Naturen er civilisationens fundament. Naturen skal vi ikke "bare" passe på for frøernes, fiskens og fuglenes skyld – vi skal passe på den for vor egen. Jo mere robust naturen er, jo mere robust, stærkt og rigt et samfund kan vi udvikle. Naturen er ikke noget "billigt skidt", den er et vilkår for samfundsudviklingen.

ByOasen på Nørrebro

ByOasen er startet af Miljøpunkt Nørrebro. ByOasen ligger i De Gamles By på Indre Nørrebro midt i København. Det er en 50.000 m² stor park, åben for offentligheden, ejet af kommunen.

I ByOasen arbejdes i fire spor: Bybondegård – naturpark – sansehaver – naturværksted.

Folk der bruger ByOasen kommer fra hele Nørrebro og er meget forskellige. Det er ældre fra plejehjemmene i De Gamles By, det er ressourcestærke familier fra Sankt Hans kvarteret, og det er mere socialt udsatte grupper omkring Jagtvej og Nørrebrogade. ByOasen rummer de forskellige kulturer og den store aldersspredning.

ByOasen er et eksempel på en bæredygtig byudvikling, med en økologisk bybondegård og biologisk mangfoldighed som omdrejningspunkt.

ByOasen tilbyder borgerne et samlingssted til udvikling af netværk og kompetencer gennem meningsfulde aktiviteter med bybondegården som det centrale element. Senest er ByOasen blevet komplementeret med LandOasen i Kirke Hvalsø, et eksempel på samarbejde mellem land og by.

Miljøpunkt Nørrebro samarbejder om ByOasen med Institutioner på indre Nørrebro, Nørrebro Lokaludvalg, Askovgården, Jagtvejsprojektet, Sundhedsforvaltningen i De Gamles By, projekt lommepenge, Friluftsrådet, Logik & Co, diverse fonde og lokal aktører.

Natur i byen

I Vejle har Grøn Forum fokus på naturen i kommunes byer sammen med visionære virksomheder, boligforeninger, parcelhusejere og andre, der har grønne arealer i byområdet. 20 kursister har været gennem et undersyningsforløb om at skabe større naturindhold i byens grønne arealer. Kurset mandede ud i at alle deltagere designede det areal, de selv skal arbejde videre med. Senest august 2012 skal områderne være etableret og klar til at blive vist frem offentligt. Stederne vil kunne findes via en hjemmeside, der etableres i løbet af 2012.

Red Metrocity træerne

Etableringen af Metrocity ringen, Nordhavns vejen m.fl. ville betyde, at 1.000 træer skulle fældes, hvis det ikke var for de Københavnske Miljøpunkter, der genplanter de 25 år gamle træer. Hvert genplantet træ sparer 1-3 ton CO₂ og kr. 20.000. I alt 20 millioner kroner.

Træerne genplanter på andre steder i København, hvor der er behov for grønne omgivelser og et bedre miljø. Projektet involverer et stort netværk af frivillige og sker i samarbejde med firmaet Nordisk Træflyt, kommunen, planteskoler og energikonsulenter, samt de skoler, bolig-selskaber og institutioner hvor træerne genplanter.

Miljø- og Naturværksted på Vesterbro

Mellem 4 etagers huse på Vesterbro i København, hvor der kun er 2-3 m² grønt pr. indbygger, har det lokale Miljøpunkt etableret et lokalt Miljø- og Naturværksted. Her får voksne og mere end 1.500 børn årligt en forståelse for naturens kredsløb og en viden om, hvordan kredsløbet bevares ved at etablere regnvandsopsamling, grønt tag, solceller, affaldssortering, økologisk pleje og biologisk mangfoldighed. Stedet drives i et samarbejde med lokale beboere og institutioner. Miljø- og Naturværkstedet er etableret i en tidligere toiletbygning, der stod aflåst i 18 år - fordi der blev fixet i den!

Mad over bål i ByOasen på Nørrebro

Borgmester Anne Vang planter et Metrocity-træ

Nyt liv i gammel bygning – Miljø- og Naturværkstedet på Vesterbro

Agenda 21 netværket

København

Miljøpunkt Nørrebro
Miljøpunkt Amager
Miljøpunkt Indre By/Christianshavn
Miljøpunkt Østerbro
Vester Gror
Miljøkontrollen Københavns Kommune
Ryvang Lokal Råd
Christianshavns Agenda 21, Sundheds- og Badehus
Bispebjerg Lokaludvalg
Valby Lokaludvalg
Brønshøj-Husum Lokaludvalg
Vanløse Lokaludvalg
Vesterbro Lokaludvalg
Kongens Enghave Lokaludvalg
Agent21

Sjælland

Agenda Center Albertslund
Det Grønne Hus, Køge
Grønt IDÉcenter
Miljø- og EnergiCenteret i Høje Taastrup
EcoMap
Grøn guide Gentofte
Den Grønne Guide i Allerød
Agenda 21-foreningen i Fredensborg Kommune

Fyn

Øko-Net - oplysning om bæredygtighed

Jylland

Byøkologisk Forum, Randers
Grønt Forum Vejle
Frederikshavn kommune - Grøn guide
Herning kommune - Grøn guide
Hjørring kommune - Grøn guide
Kolding Økologiske Råd
Økolariet

www.la21centre.dk

